

20. 11. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Dokazování v řízeních o porušení antidopingového pravidla - biologický pas sportovce

V souvislosti s případem cyklisty Romana Kreuzigera, který byl Mezinárodní cyklistickou unií (Union Cycliste Internationale, dále jen „UCI“) obviněn z porušení antidopingových předpisů, byl nedávno nejen odbornou, ale i laickou veřejností, často diskutován tzv. biologický pas sportovce (Athlete's Biological Passport, dále také jako „ABP“). V případě, který v první instanci projednala a rozhodla Rozhodčí komise Českého olympijského výboru (nález Rozhodčí komise je dostupný [zde](#)[1]) hraje totiž biologický pas sportovce klíčovou roli při posouzení, zda došlo nebo nedošlo k porušení antidopingových předpisů.

Z diskuze bylo patrné, že podstata, natož bližší podrobnosti ABP, nejsou příliš známy. Tento článek si proto klade za cíl popsat tento relativně nový prostředek boje za čistý sport, vysvětlit ve stručnosti princip jeho fungování, kterýžto byl v nedávné minulosti v médiích vícekrát dezinterpretován. Nejprve je však třeba alespoň stručně popsat systém boje proti dopingu, resp. předpisy, na základě kterých je vybudován.

Ačkoli systém boje proti dopingu řízený Světovou antidopingovou agenturou (The World Antidoping Agency, dále jen „WADA“) není jediným, je jistě nejrozšířenějším na světě. Hlavním úkolem WADA, která byla z iniciativy MOV zřízena jako nadace dle švýcarského práva, je, stručně řečeno, dohlížet na jednotný boj proti dopingu po celém světě v souladu se Světovým antidopingovým kodexem (The World Anti-Doping Code, dále jen „Kodex“). WADA připravuje Kodex, jeho revize i desítky prováděcích předpisů. Signatáři Kodexu jsou Mezinárodní olympijský výbor, mezinárodní sportovní federace, Mezinárodní paralympijský výbor, národní olympijské výbory, národní paralympijské výbory, národní antidopingové organizace, kontinentální asociace národních olympijských výborů a jiné mezinárodní organizace, které fungují jako řídicí orgán jakékoli kontinentální, regionální nebo jiné sportovní mezinárodní akce a WADA. Všechny tyto organizace jsou povinny přijmout a zavést antidopingovou politiku a pravidla v souladu s Kodexem, přičemž stěžejní úprava Kodexu (zejména definice jednotlivých porušení antidopingových pravidel, pravidla pro dokazování a druh a výše sankcí) musí být přijata bez jakýchkoli změn tak, aby pro všechny sportovce kdekoli na světě platily stejné podmínky. Navíc je třeba zdůraznit, že v rámci OSN byla přijata a téměř všemi státy světa podepsána mezivládní Úmluva UNESCO proti dopingu, která schvaluje Kodex a jeho základní principy.

S ohledem na realitu vysoce odborně propracovaného dopování ve vrcholovém sportu, kdy sportovci

pod odborným vedením lékařů, biochemiků a dalších specialistů často používají látky a metody, které nelze odhalit z odebraných vzorků buď vůbec, nebo jen v krátkém časovém úseku po jejich užití, umožňují čl. 2.2. a 3.2. Kodexu shledat porušení antidopingových předpisů i v případě, že vzorek (moči nebo krve) sportovce neobsahuje žádnou zakázanou látku. Skutková podstata „Použití nebo pokus o použití zakázané látky nebo zakázané metody sportovcem“ je v čl. 2.2. Kodexu popsána následovně: „(2.2.1) Je osobní povinností každého sportovce zajistit, že se žádná zakázaná látka nedostane do jeho těla. Není tedy nutné prokázat úmysl, zavinění, nedbalost nebo vědomé použití sportovcem pro určení, že došlo k porušení antidopingového pravidla pro užití zakázané látky nebo zakázané metody. (2.2.2) Úspěch nebo neúspěch použití nebo pokusu použití zakázané látky nebo zakázané metody není rozhodující. Pro určení, že došlo k porušení antidopingového pravidla, postačuje, aby zakázaná látka nebo zakázaná metoda byly použity, případně aby byl učiněn pokus je použít.“ Důležitý je pak zejména čl. 3.2. Kodexu, který stanoví, že použití zakázané látky nebo metody může být prokázáno **jakýmkoliv spolehlivým způsobem** („any reliable means“), a to např. doznáním sportovce, důvěryhodnou výpovědí svědka, listinnými důkazy, závěry vyvozenými z dlouhodobého profilování nebo jinými analytickými informacemi, které by jinak nesplňovaly všechny požadavky pro prokázání přítomnosti zakázané látky podle článku 2.1. Kodexu.

Princip biologického pasu spočívá v dlouhodobém sledování biologických parametrů sportovce v krvi sportovce, které může, zejména díky své dlouhodobosti, odhalit doping. Výhodou pasu je mj. i to, že zaznamenává fyziologické hodnoty sportovce, které v záznamu zůstávají neměnné a mohou být v budoucnu podrobeny novým moderním analýzám. K odhalení vysoce kvalifikovaného systematického dopování proto může někdy dojít i několik let poté, kdy dopingoví podvodníci dostali svoje medaile.

System zohledňuje jak specifika jednotlivých sportů, tak individuální parametry jednotlivých sportovců a na základě nich vzniká tzv. Adaptivní model, což je matematický model vypracovaný tak, aby odhalil neobvyklé hodnoty ve vzorcích sportovce, které si vyžadují další přezkoumání. Model určuje pravděpodobný dlouhodobý profil hodnot za předpokladu normálního fyziologického stavu sportovce. Zjednodušeně řečeno, systém vygeneruje pro každého sportovce individuální rozmezí, v rámci kterého by se při běžném zdravotním stavu měly sledované hodnoty pohybovat. Při vybočení ze stanoveného rozmezí jsou hodnoty podrobeny další analýze. Systém pracuje s mírou pravděpodobnosti. Dle současného znění Pokynů WADA k ABP[2] se vychází z předpokladu, že při překročení očekávaných hodnot došlo na 99 % k porušení antidopingového pravidla, nelze-li abnormální hodnoty vysvětlit jinak.

Uvedená výše pravděpodobnosti znamená, že se může stát, že jeden sportovec ze 100, který nedopuje, ale jeho hodnoty přesáhnou stanovené rozmezí, by mohl být nespravedlivě obviněn z dopingu, tzv. „falešně pozitivní“. „Falešně pozitivní nález“ však ještě neznamená, že sportovec bude shledán vinným. Jak bude dále uvedeno, následuje ještě velmi složitá procedura (viz. níže) opakovaného přezkoumávání takového nálezu experty (zpravidla hematology), během které by se takové nálezy měly i na základě vyjádření sportovce vysvětlit v případech, kdy k dopingu skutečně nedošlo.

Na jednu stranu se tedy může stát, že vymezené rozmezí překročí sportovec, který nedopuje, na druhou stranu je však jistě možné, že sportovec který dopuje, stanovené rozmezí nepřesáhne. Nejde však jen o překračování krajních (bazálních) hodnot Adaptivního modelu. Pozornosti by neměly uniknout ani neobvyklé výkyvy sledovaných hodnot, zejména těch, které mohou mít vliv na výkon sportovce. Velmi podezřelé je, pokud tyto rapidně stoupají (klesají) v době závodu a po něm se rychle vrací do „normálu“, kde zůstávají po celou dobu mimosoutěžního testování.

ABP Program je technickým nástrojem, který, jak bylo výše řečeno, pracuje s určitou mírou pravděpodobnosti. Prováděcí pokyny WADA k němu se mění podle aktuálních poznatků a zkušeností

s dosavadním profilováním. **ABP nikterak nemodifikuje skutkovou podstatu antidopingového provinění definovaného v článku 2.2. Kodexu. Nelze tedy nálezy v biologickém pasu vykládat automaticky tak, že pokud k překročení hodnot došlo, sportovec antidopingové pravidlo porušil, a naopak.**

K povaze ABP programu se již vyjádřil také Rozhodčí soud pro sport (Court of Arbitration for Sport, dále jen „CAS“)[3], který potvrdil jeho povahu coby „nové vědecké u metody pro odhalení krevního dopingu“[4], tedy jako nový „spolehlivý způsob“ prokazování dopingu (viz. výše citovaný čl. 3.2. Kodexu) a nevyločil proto ani retroaktivní aplikaci ABP programu na starší vzorky sportovců, a to i v případě, že antidopingová pravidla příslušné sportovní asociace s biologickým pasem výslovně nepočítají.[5] Použití nových vědeckých metod pro odhalení dopingu je totiž zcela legitimní. Zásada *lex mitior* se zde neuplatní, neboť ABP program nikterak nemění skutkovou podstatu antidopingových provinění. Dříve odebrané vzorky však mohou být použity jen za účelem boje proti dopingu (analýzy dle ABP programu) a v rámci 8 let[6], během kterých musí být případně zahájeno disciplinární řízení o porušení antidopingového pravidla.

Jakékoli podezřelé hodnoty zaznamenané v biologickém pasu sportovce jsou podrobeny dalšímu důkladnému zkoumání. Pokyny WADA k ABP programu stanoví minimální požadavky na tyto následné analýzy. Nejprve je podezřelý nález podroben analýze jednoho znalce, který vyhodnotí parametry zaznamenané v pasu ve zcela anonymním režimu (aniž by věděl, komu biologický pas patří) a v přísném utajení. Dojde-li znalec k závěru, že je vysoce nepravděpodobné, že by byl dotýčný dlouhodobý profil výsledkem normálního fyziologického či patologického stavu organismu sportovce, je profil předán ke zkoumání dalším dvěma expertům. Pokud všichni tito znalci **jednomyslně** dojdou k závěru, že je vysoce pravděpodobné, že byla sportovcem použita zakázaná látka nebo metoda a zároveň nepravděpodobné, že zaznamenané hodnoty mají svůj původ v jiné příčině, dostanou teprve některé další specifické informace jako je např. věk a pohlaví sportovce, druh sportu, které teoreticky mohou ukázat na konkrétního sportovce. Platí však, že procedura zůstává anonymní. Pokud všichni tři znalci potvrdí svůj závěr i s ohledem na doplňující informace, je sportovec prostřednictvím své sportovní asociace informován a vyzván, aby podal k situaci své vysvětlení. Pro podání vysvětlení může sportovec použít též vlastní experty.

I po podání vysvětlení platí pro jeho opětovné posouzení experty pravidlo, že tito znovu musí **jednomyslně** usoudit, že vysoce pravděpodobně došlo k užití zakázané látky nebo metody a že je nepravděpodobné, že podezřelé hodnoty způsobila jiná příčina. Teprve poté je možno zahájit se sportovcem disciplinární řízení a obvinít jej z porušení antidopingového pravidla.

V rámci prvních případů, ve kterých hrály klíčovou roli právě biologické pasy a které byly v konečné instanci projednány a rozhodnuty CAS, sportovci zpochybňovali nezávislost expertů, kteří evidované hodnoty posuzují. Namítali, že znalci jsou placeni příslušnou sportovní federací a zároveň nepodepsali dohodu o střetu zájmů. Tyto argumenty však CAS nepovažoval za způsobitelné zpochybnit nezávislost expertů, kteří předložené parametry posuzovali anonymně a v závěru pouze doporučili opatření, která by měla být přijata. O porušení antidopingového pravidla sportovcem totiž vždy nakonec rozhodne pouze a jenom příslušný disciplinární orgán sportovní asociace (případně panel rozhodců CAS v řízení o odvolání proti tomuto rozhodnutí), který by měl vždy důsledně posoudit všechny relevantní okolnosti. Jak CAS uvedl v jednom ze svých nálezů, soudce je vždy nad všemi znalci (*iudex peritum peritorum*), jeho rozhodnutí by nemělo spočívat pouze v odkazu na vědecké expertizy. V čl. 3.1 Kodexu je pak zakotveno základní pravidlo pro hodnocení důkazů (tedy i těch expertních) a sice, že porušení antidopingového pravidla musí být prokázáno k dostatečné spokojenosti rozhodovacího orgánu s vědomím závažnosti takového obvinění. Na rozdíl od trestního práva však v dopingových případech neplatí zásada *in dubio pro reo*, tedy, že vina musí být prokázána nade vší pochybnost.

Závěr

Biologický pas sportovce je velmi účinným pomocníkem při odhalování vysoce odborného systematického dopování. Jedná se však jen o jeden z důkazních prostředků, který nikterak neovlivňuje vymezení porušení antidopingového pravidla v antidopingových předpisech. Nálezy v biologickém pasu sportovce proto nelze automaticky vykládat tak, že pokud k překročení hodnot předem individuálně vymezeného Adaptivního modelu sportovce nedošlo, sportovec antidopingové pravidlo neporušil, a naopak. Případ je třeba posoudit i s přihlédnutím k dalším důkazům, zejména odborným vědeckým expertizám.

Mgr. et Mgr. Liběna Vondráčková, LL.M.,
advokátka

[Bubník Myslíl & Partners, advokáti](#)

Budova Chicago
Národní 32
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 947 317
Fax.: +420 224 946 018
e-mail: lvondrackova@bmpartners.cz

[1] Dostupné na [www](#), k dispozici - [zde](#). Ačkoli Rozhodčí komise ČOV dospěla k závěru, že sportovec se porušení antidopingového pravidla nedopustil, UCI již v médiích avizovala, že je připravena se proti rozhodnutí odvolat a případ tak bude s konečnou platností rozhodnut až Rozhodčím soudem pro sport (Court of Arbitration for Sport), který je oprávněn přezkoumat nález jak po právní tak skutkové stránce v plném rozsahu.

[2] Athlete Biological Passport. Operating Guidelines & Compilation of Required Elements. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[3] CAS je nejvyšší odvolací instancí ve věcech porušení antidopingových provinění sportovců mezinárodní úrovně a tedy nejvyšší instancí boje proti dopingu. Jeho judikatura má přispět jednotnému boji za sport bez dopingu.

[4] TAS 2010/A/2178.

[5] Tamtéž.

[6] Od 1.1.2015 kdy nabývá účinnost Kodex 2015 se tato doba prodlužuje na 10 let.

Další články:

- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Fotbaloví agenti vs. FIFA ve světle stanoviska generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie](#)